

SIGTUNA KOMMUNS BIBLIOTEKSPLAN 2013-2017

Förord

2011-03-24 fick Kultur- och fritidsförvaltningen uppdraget att revidera 2006 års biblioteksplan. Arbetet har skett i projektform med bibliotekschefen som projektledare och Kultur- och fritidsnämndens arbetsutskott som styrgrupp. Samtliga medarbetare på de fyra biblioteken har aktivt deltagit i arbetet.

Det byggs i varje del av kommunen, folk flyttar in från alla håll och Sigtuna kommuns befolkning ökar mest i landet.¹ Detta förhållande avspeglas även i biblioteksverksamheten. Besökarna blir allt fler, mera barn kommer till biblioteken och lånen ökar per invånare – något som är glädjande med tanke på den kraftiga befolkningsökningen men också gör det svårt att öka antal lån/invånare. Två kommunala bibliotek har blivit fyra och ett utlåningsställe därtill. Avtalen med Sigtunastiftelsen och Svenska kyrkan har omförhandlats till gagn för alla parter. Två nya bibliotek kommer att byggas inom en femårsperiod. Sigtuna kommun går mot trenden i övriga landet: Vi ökar både antalet bibliotek och utlån.

Följande dokument är både ett styrinstrument och ett åtgärdsprogram för folkbiblioteksverksamheten i Sigtuna kommun 2013-2017.

Vår vision är att vara Sveriges bästa folkbibliotek år 2017. Om inte biblioteken lyckas hävda sig och klara sitt samhällsuppdrag, så är den enda framkant som de befinner sig i, den som är närmast kniven när det ska skäras.²

Monica Dahlgren

Bibliotekschef

---

¹ <http://www.sigtuna.se/sv/Om-kommunen/Kommunfakta/Statistik/Befolkning/#>

² Atlestam, Ingrid, ”Notiser – Hellre fyra bra bibliotek och inget dåligt!” Bibliotek i samhälle. 2011:03, Karlstad, 2011, s. 6.

Innehåll

1	Styrdokument	7
1.1	Biblioteksplanen	7
1.2	Bibliotekens uppdrag	7
1.3	Ansvar	7
1.4	Mål och vision	8
1.4.1	Mål	8
1.4.2	Vision	8
1.5	Sigtunas folkbiblioteksstruktur fram till år 2017	8
1.5.1	Fullservicebibliotek	8
1.5.2	Områdesbibliotek	8
1.6	Verksamhetsmodell	9
1.6.1	Det samtida folkbiblioteket	9
1.6.2	Barnkonventionen	9
1.6.3	Lokal profil	10
1.6.4	Medborgarservice	10
1.7	Riktlinjer för inköp av media	10
1.8	Medarbetarna	10
2	Fokusområden	11
2.1	Basverksamheten	11
2.2	Samverkan	11
2.3	Digitalisering	12
2.4	Medborgarservice	13
3	Slutord	14
4	Bilagor	15
4.1	Bilaga 1 - Handlingsplan med framtidsutblickar	15
4.2	Bilaga 2 - Bakgrund till biblioteksplan	15
4.3	Bilaga 3 - Bibliotekslag (1996:1596)	27
4.4	Bilaga 4 - Författningsförslag till ny bibliotekslag	28
4.5	Bilaga 5 - FN:s konvention om barnets rättigheter	30
5	Källförteckning	32

1 Styrdokument

1.1 Biblioteksplanen

Enligt författningsförslaget till ny bibliotekslag upphör Bibliotekslagen av år 1996 att gälla 1 juli 2013.³

I det nya förslaget anges i 4 §: ”Kommunerna och landstingen ska anta planer för sin biblioteksverksamhet”⁴ och i 16 § fastställs att en statlig myndighet kommer att svara för uppföljning av hur planerna för biblioteksverksamhet ”har utformats och används”.⁵

Biblioteksplanen för Sigtuna kommun föreslås omfatta:

1. Styrdokument
2. Handlingsplan för folkbiblioteken

Biblioteksplanen är både ett styrdokument och ett redskap som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov ska tillgodoses. Den är en samlad översikt av kommunens folkbibliotek, dess resurser och möjligheter till samverkan och utveckling. Planen är det forum där tjänstemän och politiker möts i en dialog om hur verksamheten ska utformas för de människor som lever och verkar i kommunen. Biblioteksplanen ska revideras fortlöpande, dock minst vart femte år.

1.2 Bibliotekens uppdrag

Det nya författningsförslaget tillförsäkrar varje invånare i Sverige tillgång till bibliotek med avgiftsfria boklån. Lagen förpliktar även de svenska biblioteken att samverka. Det övergripande uppdraget är formulerat i 2 §:

”Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska finnas tillgänglig för alla.”⁶

Bibliotekens lagstadgade uppdrag är att verka för demokrati och för fri tillgång till litteratur.

Bibliotekens mervärde är **medborgarservice**.

1.3 Ansvar

- Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för de allmänna folkbiblioteken
- Barn- och ungdomsnämnden ansvarar för de kommunala skolbiblioteken i grundskolan
- Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för det kommunala gymnasiebiblioteket

---

³ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf> s. 7 och 66.

⁴ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf> s. 10.

⁵ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf> s. 12-13.

⁶ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

- Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för biblioteksservice till kommunal vuxenutbildning

Skolbiblioteken ansvarar för att fullgöra de uppgifter som kommunen är ålagd i biblioteks- och skollag. Folkbiblioteken ska inte ersätta skolbiblioteken utan komplettera dem.

I 3 § i förslaget till ny bibliotekslag anges ansvarsfördelning för folkbibliotek respektive skolbibliotek. Paragrafen utgör inget hinder för nuvarande ansvarsfördelning i Sigtuna kommun.⁷

1.4 Mål och vision

1.4.1 Mål

Biblioteket ska vara tillgängligt för alla och upplevas som ett centrum för kultur, litteratur, medborgarservice och digitala satsningar.

1.4.2 Vision

Vår vision är att vara Sveriges bästa folkbibliotek år 2017.

1.5 Sigtunas folkbiblioteksstruktur fram till år 2017

Vägledande för folkbiblioteksstrukturen i Sigtuna kommun bör vara den geografiska och demografiska strukturen. Utgångspunkten är den lokala förankringen med avseende på dess möjligheter till utveckling. Att utgå från bibliotekets samlingar, och inte dess lokaler, är ytterligare ett sätt att se på verksamheten. På så vis blir en jämlik fördelning av biblioteksresurserna möjlig.

1.5.1 Fullservicebibliotek

- Märsta bibliotek, Sigtuna bibliotek och Valsta bibliotek.

Huvudman för fullservicebiblioteken är Kultur- och fritidsnämnden.

Fullservicebiblioteken ansvarar för att fullgöra de uppgifter som kommunens bibliotek är ålagda i bibliotekslagen.

1.5.2 Områdesbibliotek

- Rosersbergs bibliotek, folkbibliotek med begränsad service.

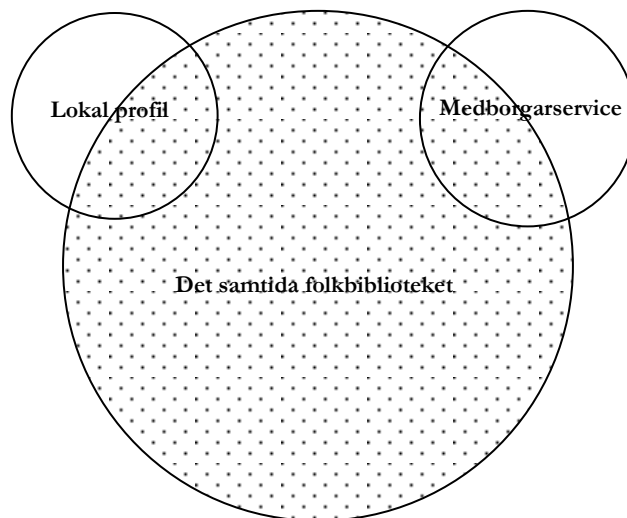
Områdesbiblioteken kännetecknas av samverkan mellan Kultur och fritidsnämnden och annan huvudman.

---

⁷ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

1.6 Verksamhetsmodell

 = FN:s konvention om barnets rättigheter genomsyrar hela verksamheten

1.6.1 Det samtida folkbiblioteket

Folkbibliotekens kärnverksamhet är inköp och förmedling av medier. Denna verksamhet är avgiftsfri. Övriga avgiftsfria tjänster är all barnverksamhet, grundläggande service till studenter och uppsökande verksamhet riktad till äldre och funktionshindrade. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla med avseende på språk och funktionshinder⁸. Yttrande- och informationsfrihet är grunden för verksamheten.

Det samtida folkbiblioteket är progressivt och lyhört för vad besökarna efterfrågar. IT och omvärldsbevakning ingår som en naturlig del i verksamheten.

- Biblioteken ska vara en självklar del av kommunens utveckling
- Invånaren först, allas lika värde och kvalitet i fokus är nyckelorden

1.6.2 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter genomsyrar hela verksamheten. I denna sägs bland annat att

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Varje barns rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet ska respekteras. Ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.⁹

⁸ Se Bilaga 3-4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

⁹ Barnkonventionen i UNICEF:s förkortade version återfinns i Bilaga 5.

1.6.3 Lokal profil

Varje bibliotek är skräddarsytt utifrån faktorer som geografiskt läge och befolkningssammansättning. Biblioteken ska spegla sitt närområde och se till de lokala behoven i syfte att stärka ortens självidentitet och öka självkänslan hos dess invånare

1.6.4 Medborgarservice

Folkbiblioteken ska strukturera kommunal och samhällelig information och guida människor att hitta rätt. Folkbibliotekens mervärde är medborgarservice.

1.7 Riktlinjer för inköp av media

Målet är att skapa en bredd i det medieurval som biblioteket erbjuder besökarna. Det ska finnas både populär och smal litteratur. Biblioteken ska tillhandahålla såväl ny som äldre litteratur.

Följande riktlinjer ska gälla för bibliotekens inköp av media:

- Allmänhetens behov ska vara vägledande vid inköp
- Mångfald och kvalitet ska känneteckna samlingar och förvärv
- Biblioteket ska vara neutralt i religiösa, politiska och moraliska frågor
- Biblioteket ska inte köpa in medier som innehåller förvrängning av fakta
- Biblioteket ska värna om klassikerna
- Alla andra medier ska inköpas på samma villkor som böcker¹⁰

1.8 Medarbetarna

- Folkbiblioteken i Sigtuna kommun ska utgöra en utvecklande och stimulerande arbetsplats
- Folkbiblioteken ska ha medarbetare som borgar för att åtaganden kan verkställas
- Personalstyrkan ska vara effektivt dimensionerad för att mål och åtaganden ska kunna uppnås

---

¹⁰ Dessa urvalsprinciper gäller även gåvor från enskilda personer och företag.

2 Fokusområden

2.1 Basverksamheten

Basverksamheten beskrivs kärnfullt i den nya bibliotekslagen: ”Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska finnas tillgänglig för alla.”¹¹ Enligt 6 § ska särskild uppmärksamhet ägnas åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassat till deras behov.¹²

Biblioteken ska inspirera till barn och ungas lust att läsa och lära på fritiden genom bredvid- och upplevelseläsning. Barn med behov av lässtöd i form av andra medier än traditionella böcker, såsom ljudböcker och kombinerade text- och ljudmedier, ska särskilt uppmuntras.

I övrigt arbetar biblioteken enligt verksamhetsmodellen som beskrivs i avsnitt 1.6 och efter riktlinjerna i 1.7-1.8.

Januari 2012 påbörjades övergången till Dewey, internationell klassifikation av böcker, på kommunens fyra folkbibliotek. Sigtuna är därmed den första kommunen i landet som genomför detta konsekvent.

2.2 Samverkan

All samverkan ska präglas av nytänkande och den övergripande målsättningen är alltid att förbättra vår service till medborgarna.

Folkbiblioteken har samverkansavtal med aktörer inom såväl som utanför kommunen. Vid sidan av att dessa samarbeten fördjupas söks nya kontakter.

4 § i förslaget till den nya bibliotekslagen förordar samarbete mellan olika typer av bibliotek. Det är viktigt att avtalen med biblioteken på Sigtunastiftelsen, SSHL och Arlandagymnasiet förlängs och att samverkan fortsätter att utvecklas. Vid sidan av detta utökas samarbetet mellan Sigtuna bibliotek och Sigtuna museum, bland annat genom arbetet med Kulturportalen vilket är en av de största uppgifterna biblioteken står inför under perioden 2013-2017.

Andra aktörer som folkbiblioteken ska förlänga avtalen med är Svenska kyrkan (för biblioteksverksamheten i Rosersberg) och Kriminalvården (biblioteksverksamhet vid Storbodaanstalten).

Enligt 8 § i den nya bibliotekslagen ska folkbiblioteken ”ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska”.¹³ Samarbetet med SFI och Migrationsverket bör utökas för att optimera service och medieutbud på biblioteken.

Under perioden 2013-2017 utvecklas programverksamheten genom samverkan med museum, konsthall, kulturskola, studieförbund och kommunens föreningar.

---

¹¹ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

¹² Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

¹³ Se Bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

Sigtuna kommun har hösten 2012 signerat medlemsavtal med ICORN¹⁴ och är nu Sveriges sjätte fristad för förföljda författare. Samarbete mellan folkbiblioteken och ICORN:s verksamhet i Sigtuna pågår. Den första författaren beräknas komma till kommunen i september 2013.

I den nya skollagen som kom i juli 2011 sägs i 36 § att ”eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.”¹⁵

Biblioteken ska med anledning av de nya lagarna sträva efter ett fördjupat samarbete med BUF. Det är viktigt att ringa in förvaltningarnas respektive roller och enas kring framtida insatser för att stimulera barns och ungas språk- och läsutveckling.

2.3 Digitalisering

Bibliotekens arbete med utveckling av digitala tjänster ska främja digital delaktighet och medborgarnas tillgång till litteratur och information.

E-medierna står inför sitt absoluta genombrott och håller på allvar att göra sitt intåg i vardagen. Läsplattor, smartphones och surfplattor är snart var mans egendom. Detta innebär en genomgripande förändring av biblioteksverksamheten och ställer stora krav på teknikutveckling. Utbudet och användningen av e-medier kommer att öka och det är viktigt att biblioteken svarar mot de förväntningar som finns för att inte hamna på efterkälken. Vid sidan av detta ska det digitala biblioteket utvecklas med inriktning på integration.

De sociala mediernas intåg förändrar i grunden besökarnas förväntningar på bibliotekens sätt att kommunicera och interagera med sina användare. Genom ett genomtänkt arbetssätt via sociala media kan bibliotekets resurser i större omfattning komma kommuninvånarna tillgodo och invånarnas synpunkter bättre tas tillvara. Det finns behov att utveckla delaktighet och marknadsföring genom de sociala medierna och detta arbete bör betraktas som en naturlig del av bibliotekens verksamhet.

Kommunens samlade rikedom av nutid och dåtid kommer att ingå i databasen Kulturportalen. Den kommer att stå på fyra ben: arkiv, bibliotek, museum och hembygdsföreningar. Den redan befintliga Hembygdsportalen, som har byggt på samarbete mellan bibliotek och frivilliga krafter, kommer att ingå i denna och utvecklas vidare. Arbetet med Kulturportalen sker med Sigtuna bibliotek som bas eftersom man där redan samverkar med inläggning av museets böcker i den gemensamma bibliotekskatalogen.

5 § i bibliotekslagen tillråder folkbiblioteken att ”särskilt främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande”.¹⁶ Fasta datorer ska finnas samtidigt som vi ökar möjligheten att koppla upp sig på trådlöst nätverk.

---

¹⁴ International Cities of Refuge Network.

¹⁵ SFS 2010:800, § 36.

¹⁶ Se bilaga 4, samt <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>.

2.4 Medborgarservice

Samtliga bibliotek ska genomsyras av medborgarservice - bibliotekens mervärde!

Enheten för service och bemötande utvecklar medborgarservice för att kunna tillgodose ett bredare spektrum av behov hos invånare och företag. Här ingår biblioteken som en naturlig partner.

Biblioteket i Valsta ska enligt planerna flytta till nya lokaler i centrum och här ska ett medborgarkontor inrättas för hela kommunen. Samarbetspartners är kommunala förvaltningar och statliga myndigheter, Sigtunahem och ideella aktörer.

Enligt kommunalt beslut ska också ett mobilt medborgarkontor börja rulla under 2013.¹⁷ Detta kan med fördel rymma bokbusservice.

Märsta centrum kommer att genomgå upprustning och förtätning. I samband med detta byggs ett nytt bibliotek med planerad inflyttning 2014. Detta blir ett kommunalt huvudbibliotek på vilket medborgarservice genomsyrar verksamheten.¹⁸

Biblioteket ska förse de äldre inom hemtjänsten och på vårdhemmen med litteratur. I Sigtuna kommun bor cirka 1400 personer över 80 år. Denna grupp kommer att öka med 25 % fram till 2017.¹⁹ Behovet av bibliotekstjänster på andra språk än svenska kommer därmed också att öka och detta bör ses som en integrerad del av medborgarservicen.

---

¹⁷ Sigtuna kommun, 2012, Sammanträdesprotokoll, KS/2012:93, KS § 133.

¹⁸ Se bilaga 2 för en fördjupning.

¹⁹ Befolkningsprognos på delårsnivå 2011-2020.

3 Slutord

De nya uppdrag som redan är fastlagda fram till år 2014 hör samman med kommunens utveckling. Två nya bibliotek kommer att byggas inom en femårsperiod, vilket visar vidden av den satsning som görs på folkbiblioteken i Sigtuna kommun.

- Nytt huvudbibliotek – Huvudbiblioteket i Märsta
- Nytt bibliotek inklusive medborgarkontor med centralt läge i Valsta

Kommunens rikedom på lokal kultur är unik – från Sigtuna museums artefakter till hembygd-föreningarnas och enskilda personers arbete med att dokumentera kommunens historia i ord, bild och ljud. Ny teknik ger unika möjligheter till att med en enda sökning få samlad information om vad som finns i kommunen. En gemensam, interaktiv databas som kan hantera kommunens arkiv, artefakter, bilder och böcker – Kulturportalen.

- Kulturportalen kommer att synliggöra Sigtuna kommun på ett helt nytt sätt.

Globaliseringen och det mångkulturella samhället ställer nya krav på verksamheten. Individens önskemål blir viktigare, distansutbildning ökar, nätbokhandeln är framgångsrik, ljudbokens och e-bokens ställning kommer att fortsätta att stärkas och Internet och on-linesamhället är en verklighet.²⁰ Detta kräver att biblioteken utvecklas – inte minst tekniskt..

Ska vi nå vår ambition att vara bäst i Sverige 2017 måste vi sträva efter att vara en oundgänglig funktion för medborgarna i deras vardag.

---

²⁰ Kultur och Fritidsnämnden, Verksamhetsplan 2012-2014.

4 Bilagor

4.1 Bilaga 1 - Handlingsplan med framtidsutblickar

Extern samverkan:

2013 utvecklas samverkan med de aktörer vi redan arbetar med och kontakter har etablerats med nya, exempelvis Sigtunahem och småföretagarna.

2014 har vi ett fördjupat samarbete med ICORN och Migrationsverket.

2015 har samarbetet med BUN och andra externa aktörer, exempelvis Destination Sigtuna, resulterat i minst ett gemensamt projekt inom läsfrämjande åtgärder.

2017 är folkbibliotekens bestånd helt införlivat i det internationella klassifikationssystemet Dewey.

Digitalisering:

2013 invigs den nya Kulturportalen.

2014 invigs det nya huvudbiblioteket i Märsta.

2015 har biblioteken ett väl balanserat utbud av läsplattor till utlån och användningen av e-böcker och e-tidskrifter har ökat med minst 200%.

2017 är hälften av bibliotekens bokutlån digitala.

Medborgarservice:

2013 finns ett mobilt servicekontor med bokbussfunktion.

2014 invigs ett nytt huvudbibliotek i Märsta centrum.

2014 invigs ett nytt bibliotek i Valsta centrum som inkluderar medborgarservice.

2017 är folkbiblioteken den samhällsfunktion som kommuninvånarna vänder sig till för att få guidning och information i frågor som rör kommunal och samhällelig verksamhet. Medborgarservice har blivit mer än ett mervärde!

Samarbete med skolan:

2013 har samarbetet med BUF definierats.

2014 har samarbetet resulterat i minst ett gemensamt projekt inom läsfrämjande åtgärder.

2017 har bredvid- och upplevelseläsningen bland kommunens barn och unga ökat. Via en gemensam katalog har skolorna tillgång till hela kommunens bestånd av böcker, skolbibliotekens såväl som folkbibliotekens.

4.2 Bilaga 2 - Bakgrund till biblioteksplan

Övergripande biblioteksverksamheter

ABM-samarbete: Kulturportalen

Ny teknik ger unika möjligheter till att med en enda sökning få samlad information om vad som finns i kommunen. Under det senaste året har Sigtuna museums titlar börjat läggas in i kommunens

bibliotekskatalog. Ca 10 timmar per vecka har avsatts till detta inom ram i bibliotekets budget och med det finns möjligheten att utöka samarbetet med en gemensam, interaktiv databas som kan hantera kommunens arkiv, artefakter, bilder och böcker – Kulturportalen. Tillsammans med museets behov av en konservator och en antikvarie för museets samlingar i det nya moderna föremålsarkivet utgör detta en integrerad och mycket viktig del i ABM-samarbetet. Museichefen och bibliotekschefen har gemensamt påbörjat arbetet.

E-medier och sociala medier

Bibliotekens utbud av e-böcker och andra digitala medier är en avgörande framtidsfråga för biblioteken. F.n. är det en dyr service (varje bok kostar 20:-/utlån) och det är svårt att budgetera för e-boksutlåningen. Detta har fått till följd att flera bibliotek sett sig nödsakade att begränsa utlåningen av e-böcker. E-boksutredningen ”När kommer boomen?” konstaterar att det kommer att krävas stora budgetmässiga och organisatoriska omstruktureringar för att hantera det faktum att både e-böcker och fysiska samlingar ökar.²¹ Systemet med biblioteksersättningar, som konstruerades på 50-talet, måste moderniseras för att klara dagens och framtidens former för utlåning.²² Den digitala utvecklingen medför stora utmaningar både ekonomiskt och organisatoriskt för Sveriges bibliotek. Kommunerna har svarat på dessa utmaningar med nedskärningar och sparkrav.

För utlåning av e-böcker används idag en fundamentalt annorlunda och kostsam metod för ersättning till upphovsrättsinnehavaren, jämfört med den vid utlåning av traditionella böcker.²³

DDK - Övergång till Dewey decimalklassifikation

Klassifikationssystem används för att klassificera böcker och media på bibliotek. Allt fler folkbibliotek planerar att byta ut det föråldrade SAB-systemet och inom en relativt snar framtid kommer DDK att vara det förhärskande systemet på svenska bibliotek. Det finns många fördelar med att alla svenska bibliotek är organiserade på likartat sätt.

IT

IT är ett viktigt arbetsverktyg för biblioteken och en helt integrerad del i verksamheten för både brukarna och medarbetarna. Vid sammanställningar av hur kommunens hemsida används ligger alltid bibliotekens sidor i topp både bland antal besökare och sett till hur länge besökarna stannar på sidorna. Att ha en välanpassad IT-utrustning är en förutsättning för att kunna bedriva en effektiv verksamhet. Biblioteken arbetar med en nollhinder vision där brukare och medarbetare ska känna att IT inte är ett hinder utan en tillgång.

Kultur och Fritidsförvaltningen tar årligen fram en IT-investeringsplan som innehåller de åtgärder som krävs för att verksamheterna ska kunna uppfylla sina mål.

Barn- och ungdomsverksamhet

Enligt 6 § i bibliotekslagen ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.

Biblioteken ska vara en naturlig mötesplats för barnen och deras familjer. Vi möter barnen i sällskap med deras föräldrar men även genom förskola, fritids och skola. Biblioteken är en oundgänglig resurs för att väcka språkglädje och utveckla läs- och skrivkunighet. Här finns ett rikt, aktuellt och pedagogiskt organiserat mediebestånd där barnen själva lätt kan hitta vad de söker. Vi arbetar ständigt på att förnya och exponera medierna för att väcka nyfikenhet och tillfredsställa önskemål hos barn

---

²¹ När kommer Boomen? En kartläggning av e-boken i Sverige ur ett biblioteksperspektiv /Kungliga biblioteket och Svensk Biblioteksforening.

²² Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteksforening, SVT:s debattsida 2011-11-26.

²³ <http://www.biblioteksforeningen.org/index.php/2011/11/21/e-bockerna-ruinerar-biblioteken/#more-4226>

och unga i alla åldrar, deras föräldrar och pedagoger. Utbudet av aktiviteter, t ex sagostunder, bokcirklar och barnteater är stort. Biblioteken ska vara ett komplement till skolan där vi ser våra besökare som barn och ungdomar, inte som elever.

Den stora förändringen sedan biblioteksplanen 2006 är att barnen och deras familjer besöker biblioteken i allt större omfattning. Aktiviteter för barn har blivit en naturlig del av verksamheten. Inom ram har tillsatts en hel barnbibliotekstjänst, vilket märks. Lånen har ökat med ca 29 %.

Vårt arbete bygger på Barnkonventionens mål och värderingar. Målen för barn- och ungdomsverksamheten på Sigtuna kommuns bibliotek är att

- alla barn och ungdomar ska bemötas med respekt för sina behov och sin integritet
- medieutbudet ska spegla barns och ungdomars behov och speciella önskemål
- barn och ungdomar ska uppmuntras att bidra till utvecklingen av biblioteken
- biblioteken ska arbeta aktivt med att utveckla kontaktnätet med förskolan och barnens föräldrar
- folkbiblioteken ska komplettera skolan med bredvid- och upplevelseläsning²⁴

Många barn och unga har någon form av läshandikapp. Teknikutvecklingen och nya medier ger dessa grupper en större möjlighet att utveckla sina färdigheter. Bibliotekens s.k. Äppelhyllor är här en viktig och efterfrågad resurs som bör utvecklas för att tillmötesgå dessa behov. För integration och förståelse mellan grupper av olika etnisk och religiös bakgrund bör samarbetsprojektet med Stiftelsen Abrahams barn fortsätta på den inslagna vägen med krubbisningar till jul och mångfaldsprojekt på förskolor. Genom samarbetet med studieförbund och andra aktörer vill vi fortsätta att bredda vår verksamhet. Sagostunder på olika språk, läseklubbar och babyrytmik är exempel på aktiviteter som vi erbjuder kommunens barn.

Skola och folkbibliotek i samarbete

Den nya skollagen har inneburit en ambitionshöjning vad gäller inspektion och tillsyn på området. Förhoppningsvis innebär detta även att samarbetet kan lyftas och diskuteras, t ex att sluta avtal eller överenskommelser om skolbibliotekstjänster. Ett exempel är Valsta bibliotek, där folkbiblioteket lämnar biblioteksservice till klasserna på biblioteket, medan bibliotekspedagogen arbetar med läsfrämjande verksamhet i och utanför skolan.

Folkbibliotekens mediebestånd ska vara ett viktigt underlag för skolans arbete med läsfrämjande åtgärder då folkbiblioteken har en stor bredd både i befintligt bestånd och i medieinköp: Att använda folkbibliotekens mediebestånd för bredvid- och lustläsning är ett effektivt sätt att använd kommunens resurser. Samarbetet med bibliotekspedagogerna spelar här en viktig roll. Enskilda lärares besök tillsammans med klasser är en annan I biblioteksdatabasen BOOK-IT finns idag modulen FreeLib som ger möjlighet att låna ut, återlämna och hantera medier via en webbaserad lösning och som inte kräver åtkomst till kommunens interna nät. Systemet är utformat för skolor och används idag av Arlandagymnasiet på Bengtsgården och av Sigtunastiftelsen.

Integrationsverksamhet

Bilden av kommunen håller på att förändras. Den stora nybyggnationen har medfört att inflyttningen av människor från andra delar av Sverige och övriga världen, ofta med akademisk bakgrund, har ökat, vilket bidrar till en förändring av befolkningssammansättningen och utbildningsnivån. Detta ställer nya och ökande krav på biblioteken som ska tillgodose behoven hos och avspegla befolkningen.

---

²⁴ Verksamhetsplan 2010 – 2012, Sigtuna kommun, s. 138.

Biblioteken är en ofta förbisedd resurs i integrationsarbetet. Cirka 11 % av kommunens invånare är utländska medborgare men en betydligt större del har en bakgrund i andra länder.²⁵ Människor av utländsk bakgrund besöker biblioteken i betydligt större omfattning än vad som kan utläsas i statistiken, vilket ställer specifika krav på verksamheten. Mediebeståndet ska avspegla detta faktum och böcker, periodika, AV-media med mera på olika språk ska så långt möjligt integreras och vara en naturlig del av samlingarna.

För närvarande erbjuder biblioteken böcker och tidningar/tidskrifter på ca 25 olika språk, men allt fler efterfrågas. Ett sätt att möta behovet av information från olika länder är Pressdisplay, en databas med tidningar från hela världen där man kan läsa och bläddra i tidningen samma dag som den kommer ut.

Efterfrågan ökar på läromedel och enkel bredvidläsning för övning i det svenska språket. För att bidra till språkkompetens och till möten över kulturgränserna kan läxhjälp och språkcaféer erbjudas. Här har biblioteket en viktig roll som mötesplats.

Sigtuna kommun är finskt förvaltningsområde och befolkningen med finsk bakgrund är den största minoriteten i kommunen. Statsbidrag utgår och biblioteken kan här söka bidrag till medier men även till arrangemang såsom sagostunder och språkcaféer på finska.

Sigtuna

Sedan öppnandet av Sigtuna bibliotek 2008 har fokus legat på att utveckla den lokala profilen. Denna inriktning fördjupas ytterligare under 2013-2017.

Utveckling Sigtuna bibliotek, 2006-2011

Det nya folkbiblioteket i Sigtuna stad invigdes hösten 2008. Avtalet med Sigtunastiftelsen omförhandlades och Sigtunaborna fick två bibliotek, varav ett kommunalt folkbibliotek. Biblioteket ligger i en ombyggd, handikappanpassad tvåplansvillan med en glasad tillbyggnad som rymmer tidskriftsrum och läsplatser. Många besökare använder biblioteket för studier och programverksamheten är väl etablerad med många fullsatta arrangemang i samarbete med olika föreningar och studieförbund. Öppethållandet har sedan starten ökat från 28 timmar/vecka till 36 timmar, inklusive lördag. Lånen i Sigtuna har ökat med 209 % sedan 2007.

Lokalt samarbete

Lokalsamlingen på Sigtuna bibliotek ska utvecklas och flyttas till eget rum på biblioteket, där även föremål ur museets samlingar ska kunna visas. Beståndet kompletteras efter inventering av museets respektive Sigtunastiftelsens böcker. Detta ingår som ett led i satsningen på att lyfta fram den lokala kulturen.

Museet och biblioteket i Sigtuna avser att samarbeta mer aktivt även när det gäller programverksamheten. Bibliotekslokalen ska kunna bokas av lokala föreningar för möten, föreläsningar och dylikt samt ersätta Borgmästargården som huvudlokal för Kultur och Fritids arrangemang i Sigtuna stad. Kapaciteten är i dagsläget 50 personer. På sikt bör det skapas en gemensam hörsal för museet och biblioteket för större arrangemang.

Samarbetet med Sigtunastiftelsen går in i en ny fas. En teknisk förändring i den gemensamma databasen kommer att ge alla brukare möjlighet att se båda bibliotekens bestånd och förenkla lån. En utökning av transportererna i Sigtuna föreslås på grund av att efterfrågan på lånade böcker ökar.

Samarbetet med SSHL med gemensamt biblioteksdatasystem fortsätter.

---

²⁵ <http://www.sigtuna.se/sv/Om-kommunen/Kommunfakta/Statistik/Befolkning/#>

Barnverksamhet på Sigtuna bibliotek

Kontakten med förskolor och även öppna förskolan ska fördjupas och skolans ökade intresse stimuleras. Vi fortsätter att stärka dialogen med alla de nyinflyttade barnfamiljer som börjar hitta till biblioteket. Verksamheten med barnföreläsningar hoppas vi kunna utöka, samt införa sagostunder även på engelska.

Valsta

För de områden som Valsta bibliotek omfattar beräknar kommunens befolkningsprognos att antalet invånare kommer att öka från ca 11 000 till 14 000 från 2011 till 2017.²⁶ Under samma period kommer Valsta bibliotek att flytta till nya lokaler i Valsta centrum. Detta kan komma att innebära större krav och förväntningar på bibliotekets service och öppettider.

Utveckling Valsta bibliotek, 2006-2011

Valsta bibliotek är beläget i Valstaskolan och är ett integrerat folk- och skolbibliotek. Lokalerna omfattar 427 kvm i två plan där det nedre planet utgörs av biblioteksenhetens bokmagasin. Biblioteket har öppet 22 timmar per vecka för allmänheten samt 20 timmar för skolan under förmiddagarna. Biblioteket tar emot klassbesök från grundskolorna samt elever som nyttjar bibliotekets resurser för sitt skolarbete. Viktig är även bibliotekets roll som förmedlare av brevidläsningslitteratur till eleverna. Sedan den förra biblioteksplanen 2006 har strukturen på bibliotekets aktiva låntagare förändrats. Då var ca 70 % av låntagarna 18 år och yngre. Idag utgör den gruppen 56 % av låntagarna medan 33 % är mellan 18-64 och 5 % är 65 år och äldre. Under 2012 installerades besöksräknare som mätte antalet besökare under året till 77 400. Utvecklingen går mot ett bibliotek för alla i närområdet.

Nytt bibliotek i Valsta

Bibliotek är bra för företag, för den lokala bilden, för privatpersoners investeringsbeslut och för läskunnighet, vilket i sin tur ger samhället ekonomiska fördelar. En annan aspekt är att bibliotek ger många arbetstillfällen och ökar den regionala och lokala inkomsten. Det skulle med andra ord vara dyrt för samhället att vara utan sina bibliotek.²⁷

I samband med att biblioteket flyttar in i nya Valsta centrum bör bibliotekets öppettider öka så att man har samma öppettider som de kommersiella butikerna. Valsta bibliotek bör vara en integrerad och självklar del i centrummiljön.

Medborgarkontor på Valsta bibliotek

Medborgarkontoret ska vara en brygga mellan medborgarna, kommunen och andra samhällsaktörer. Det är en plats där man dels ska kunna inhämta kommunal och allmän information och dels vägledas till rätt kontakter och i förekommande fall hjälp med blanketter. Förutom allmänna tjänster som fax- och kopieringsservice, biljettförsäljning med mera erbjuds konsumentrådgivning, advokatjour, vägledning till rätt instans för frågor och ansökningar om undervisning, barnomsorg, bostad med mera. Delaktighet från statliga myndigheter som arbetsförmedlingen, försäkringskassan och migrationsverket är eftersträvarsvärd.

Biblioteken har besökare i alla åldrar, av olika bakgrund och i varierande livssituationer. Många vänder sig till biblioteket med frågor som inte enbart är biblioteksrelaterade. I bibliotekariens profession ingår att förmedla alla typer av information. Därför är biblioteken en lämplig plats för medborgarkontor.

---

²⁶ Befolkningsprognos på delområdesnivå 2010-2011, Sigtuna kommun.

²⁷ Svensk biblioteksörening, 2007: *Bibliotekens förtjänst – En forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek*. Stockholm, s. 8.

Service ska kunna ges på svenska, engelska och finska men även andra språk kan komma ifråga. Redan i dag ger biblioteken service till människor av annan kulturell och etnisk bakgrund och kan förmedla information på engelska, franska, norska, ryska och tyska. Medborgarservice och biblioteksinformation ska kunna ges i en gemensam disk. På biblioteken i vår vänort Reso i Finland kan medborgarna betala kommunala räkningar. Denna service är lämplig att erbjuda på ett medborgarkontor.

Barnverksamhet på Valsta bibliotek

När biblioteket får nya lokaler i Valsta centrum kommer verksamheten att ändra karaktär till ett modernt folkbibliotek där även skolbiblioteksverksamhet ingår. Samarbetet med skolan i form av extra öppethållande på förmiddagarna fortsätter alltså. Under förutsättning att en barnbibliotekarie anställs kommer möjligheten att hålla en aktiv kontakt med områdets förskolor och BVC att öka.

Samverkan med skolan

Biblioteket tar emot klassbesök, mindre grupper och enskilda elever från skolor och förskolor i Valsta, Steninge och Steningehöjden. En av kommunens två bibliotekspedagoger har sitt kontor på biblioteket. Samverkan förväntas fortsätta även om biblioteket flyttas in till Valsta centrum.

Arlandagymnasiet

Arlandagymnasiet övergick till det gemensamma biblioteksdatasystemet BOOK-IT 2005 – 2006. Katalogen konverteras och numera använder man sig av samma databas men visar enbart de egna katalogposterna. Samverkan har nu även kommit att omfatta gemensamma databaser för information. Följande kan läsas i Arlandagymnasiet måldokument:

Under förra 5-årsperioden övergick vi till Book-IT och det fungerar bra. Vi fortsätter det goda samarbetet med kommunens bibliotek när det gäller bl.a. databaser. Fr.o.m. 2012 kommer vi att ansluta oss till att kunna låna E-böcker via kommunbibliotekets hemsida. Vi kommer att betala 1/4 av kostnaden. Det är svårt att sja om elevantalet på gymnasiesidan då barnkullarna i landet minskar fr.o.m. 2012 och beräknas vara som lägst 2013. När det gäller vuxenstudierande kan rådande konjunktur och arbetslöshetssiffror påverka antalet sökande. [...] Vi kommer att fortsätta samarbetet med gymnasielärarna när det gäller att administrera gymnasiets läromedel. De köper böckerna och vi lägger in dem och sköter ut- och inlån.²⁸

Märsta

Utveckling Märsta bibliotek, 2006-2011

Märsta bibliotek är beläget i Märsta centrum och är kommunens huvudbibliotek. Det är ett fullservicebibliotek, utgör basen för kommunens biblioteksservice och fungerar också som lokalt bibliotek för invånarna i centrala Märsta. Biblioteket är öppet sammanlagt 49 timmar, sex dagar i veckan. Namnbyte har skett från Centrumbiblioteket till Märsta bibliotek. Det har byggts om två gånger sedan 2004, båda inom ram. En ökning av antalet barnbibliotekarietjänster från 0.5 till 1.5 har gjort att barnverksamheten har utökats och att barn och föräldrar hittar till biblioteket i allt större omfattning. 2012 hade Märsta bibliotek 125 00 besökare.

Nytt huvudbibliotek i centrala Märsta

---

²⁸ Mål 2012-2017 Biblioteket, Kunskapens hus.

Det nya biblioteket innebär att kommunen får ett modernt och ändamålsenligt huvudbibliotek. Oavsett ålder, livssituation eller bakgrund ska biblioteket vara tillgängligt. Biblioteket ska utgöra navet för kommunens information till invånarna genom medborgarservice. Med bibliotekscaféet får biblioteket ytterligare möjlighet att fylla sin roll som en viktig social mötesplats.

I samband med expansionen av Märsta centrum är det viktigt att biblioteket i möjligaste mån anpassar sina öppettider till övrig verksamhet i centrum. Troligtvis kommer detta att ställa krav på en utökning av öppettiderna på veckoslut.

Biblioteket ska ligga i framkant med avseende på teknik och digitala medier. Service och utbud anpassas till att allt fler använder smartphones och surfplattor i sin vardag. Bibliotekets resurser tillgängliggörs genom exponering och marknadsföring medelst elektroniska anslagstavlor. Med RFID-teknik uppnås en rationell hantering av fysiska media och ett adekvat stölskydd. Många invånare är fortfarande datorovana och saknar tillgång till egen dator. Därför måste biblioteket kunna erbjuda tillgång till datorer, dataprogram och handledning för att överbrygga den digitala klyftan.²⁹

En stor samling rysk litteratur har profilerat Märsta bibliotek och lockat många nya besökare. Den kan stå som modell för uppbyggnad av samlingarna på övriga språk. Beståndet av böcker på finska står näst i tur för uppdatering eftersom Sigtuna kommun är finskt förvaltningsområde och befolkningen med finsk bakgrund är den största minoriteten i kommunen. Statsbidrag utgår och biblioteken kan här söka bidrag till medier men även till arrangemang såsom sagostunder och språkcaféer på finska.

På Märsta bibliotek har Svenska Wodehousesällskapet deponerat sin unika samling av författarens böcker och här håller man sina årsmöten. Det är en ambition att ge denna samling den inramning och marknadsföring den förtjänar, bland annat med lämplig möblering.

Café Plus, som stängde i april 2011 på grund av att posten sade upp avtalet, har lämnat efter sig ett stort tomrum som social mötesplats. En utveckling av den typen av verksamhet är ett måste om vi vill skapa ett bibliotek för alla.

Det nya barn- och ungdomsbiblioteket i Märsta

Märsta bibliotek ska vara en naturlig mötesplats för barnen och deras familjer. Det nya huvudbibliotekets barnavdelning skulle kunna fungera så här:

Det kommer att finnas sagogrotta och läsnischer, tillgång till datorer för både små och äldre barn och även WiFi för de barn som har med sig datorer. Möbler anpassade för barn, såsom rutschkana, små stolar och bord är självklara, så även sagofåtölj med prinsesstyll för sagoläsning.

Det är viktigt att nå barn och unga där de befinner sig i sin vardag. Genom samarbete med barnavårdscentralerna, öppna förskolan, Märsta församlingshem och Ungdomens hus på Forum har vi möjlighet att nå de som av olika skäl inte kommer till biblioteket. Vi vill även förbättra möjligheterna till service till de förskolor som har svårt att själva komma till biblioteket.

Samverkan konsthall och kulturskola

Det nya kulturhuset erbjuder många möjligheter till samverkan, inte minst för barn och unga. Biblioteket kan använda sig av konsthallens Black box och konststrum för film, teater, lovaktiviteter med mera. Närheten till kulturskolan ger många möjligheter till idéutbyte. En ambition bör vara att få eleverna delaktiga i aktiviteter där litteratur, konst, musik, teater samverkar och ger upphov till synergieffekter.

---

²⁹ Digidel 2013.

Pendelbibliotek

Nästan alla boende i Märsta kommer förr eller senare att resa från området kring Märsta station. Ett litet bibliotek för alla pendlare skulle kunna möta behovet av en mötesplats i väntan på tåg, buss eller bil. Vi tänker oss följande vision:

”Välkommen till pendelbiblioteket vid Märsta station. Uppgången ligger i bottenplanet, vilket gör det lätt att nå. För den som reser är det enkelt att slinka in på biblioteket. Här erbjuds snabba lån för den som har bråttom eller en liten paus med tidningsläsande och en kopp kaffe i väntan på tåg eller buss. Här lånar vi ut pocketböcker och barnböcker. Från våra Mediejukeboxar kan du ladda ner ljudböcker, filmer, språkkurser och barnspel, direkt till mp3-spelare, mobil eller USB-minne, som också finns till salu hos oss. Vid våra Pressdisplay-skärmar kan du välja bland 900 dagstidningar från hela världen. Här finns några läsplatser som passar dig som kommer med egen dator. Vi har även den nyaste kommunala informationen. Pendlarbiblioteket är ett skyltfönster för kommunens olika bibliotek.”

Lokalen skulle vara liten, ca 40-50 kvm. De byggnader som skulle kunna vara lämpliga för detta är antingen någon del i stationshuset eller i närområdet.

Rosersberg

Ett stort företagsområde växer nu fram i Rosersberg. Likaså byggs en avfart på E4:an. Båda dessa faktorer kan sannolikt ge ökad inflyttning vilket även stämmer med en prognos för befolkningsutvecklingen i Rosersberg som sträcker sig till 2020. Den största ökningen gäller barn och ungdom samt invånare i 20-40 års ålder³⁰ - en grupp som kan förväntas bestå av bland annat småbarnsföräldrar.

Utveckling Rosersbergs bibliotek, 2006-2011

Till biblioteksverksamheten i Rosersberg hör folkbiblioteket i Rosersbergs församlingsgård, samt sedan september 2011 bokstationen i Lunda kyrkskola (församlingshemmet). Båda drivs i samverkan mellan Sigtuna kommun och Svenska kyrkan (Märsta kyrkliga samfällighet).

Förslaget i biblioteksplan 2006 att ”i samarbete med Svenska kyrkan utreda hur verksamheten ska bedrivas i framtiden” har utmynnat i ett avtal mellan de två huvudmännen. Sedan 2010 bekostar Sigtuna kommun och Svenska kyrkan varsin bibliotekarietjänst på halvtid. Båda halvtidstjänsterna innehas av en fackutbildad bibliotekarie som också är verksamhetsledare. Modellen med två arbetsgivare fungerar mycket bra och leder till naturliga och effektiva kontakter mellan huvudmännen. Kommunen står för medieanslag och biblioteksmaterial och Svenska kyrkan står för lokalen och en frivilliggrupp som hjälper till med öppethållandet.

I samband med det utvidgade samarbetet ökade öppettiderna till 24 timmar/vecka. Besök och lån ökade med drygt 60 % under 2010 jämfört med 2009, vilket också beror på att besökare till församlingsgårdens många aktiviteter³¹ även upptäcker biblioteket.

Fortsatt samverkan med Svenska kyrkan

Tack vare samverkan har invånarna i Rosersberg ett serviceinriktat folkbibliotek och en social mötesplats i närområdet i en tid när många filialer läggs ner. För huvudmännen är det lönsamt att kostnaderna för biblioteket fördelas. Dessutom uppstår mervärden i mötena mellan huvudmännens

---

³⁰ Befolkningsprognos på delområdesnivå 2011-2020, Sigtuna kommun, s. 80.

³¹ T.ex författarkvällar, öppen förskola, caféer, soppluncher, föredrag, kör, sykvällar, konserter, studiecirkel, politikerträffar.

respektive verksamheter, personal och övriga kontaktnät. Detta leder bland annat till ökad synlighet och fler brukare. Grundläggande för samarbetet är den gemensamma nämnaren att både kommun och kyrka värnar den breda kulturen. Exempelvis är Svenska kyrkan Bok- och biblioteksmässans största samarbetspartner.³² På det lokala planet bekostar Svenska kyrkan många författaraftnar i Rosersbergs församlingsgård. Bibliotekarien ansvarar för dessa som även besöks av personer som inte är kyrkligt aktiva. Församlingsgården är en tillåtande miljö med låga trösklar och högt till tak - en naturlig placering för ett folkbibliotek. Erfarenheten är också att besökare som inte är kyrkligt aktiva är positiva till bibliotekets placering i Rosersberg.

Barnverksamhet i Rosersberg

Bibliotekarien arrangerar tillsammans med församlingens pedagog och musiker regelbundet biblioteksevenemang för barn som är mycket uppskattade. Dessa sker på skoltid och har ett brett kulturellt innehåll.

Goda förutsättningar finns till samarbete med öppna förskolan och till kulturell samverkan med kyrkans musiker samt med församlingshemets övriga barnverksamhet, exempelvis matlagningskurser, kör, dramagrupp med mera. Likaså hoppas vi på samverkan med exempelvis bildningsförbund för att kunna erbjuda olika barnaktiviteter. Även samarbetet med Råbergsskolan har stor potential att stärkas. Dessutom skulle en bokklubb för mellanåldern fylla ett behov. Det vore också önskvärt att utveckla lovverksamheten i samverkan med andra aktörer.³³

Sedan hösten 2012 finns genom kommunens försorg en barnbibliotekarie på Rosersbergs bibliotek vilket lett till ökad service. Om bibliotekets barnverksamhet ytterligare ska kunna utökas behövs mer resurser.

Bokstation i Lunda församlingshem

Det har länge funnits efterfrågan på och behov av biblioteksservice på landsbygden i kommunens norra och nordöstra delar där det varken finns biblioteksfilial eller bokbuss. Att hyra bokbuss från Upplands Väsby var ett förslag i förra biblioteksplanen som inte längre är aktuellt.

Tack vare samverkan mellan Sigtuna kommun och Svenska kyrkan finns sedan hösten 2011 en bokstation i Lunda församlingshem, cirka 15 kilometer nordöst om Märsta, med cirka 350 böcker, ljudböcker, filmer och tidskrifter från kommunens folkbibliotek. Bokstationen är tillgänglig när församlingspersonal finns på plats i lokalerna. Bibliotekarien på Rosersbergs bibliotek ombesörjer att titlarna byts ut kontinuerligt och låntagarna kan beställa medier från kommunens övriga bibliotek gratis. Det finns även läshörna och möjlighet att fika. Öppna förskolan ligger i samma lokaler vilket gör det lätt för barn och föräldrar att låna. Bibliotekarien besöker regelbundet verksamheten för att presentera böcker med mera. Detta samarbete blir även ett värdefullt kontaktnät för kommunens socialbibliotekarie gällande servicen ”Boken kommer”.³⁴ Fortsatt marknadsföring av biblioteksservicen är av stor vikt. Reaktionerna har hittills varit mycket positiva.

Framtida utlåning i Odensala och Skepptuna församlingshem

Prognosen för befolkningsutvecklingen i Odensala och Skepptuna fram till 2020 visar på en stadig ökning av antal invånare³⁵ vilket talar för ökat behov av lokal biblioteksservice. Församlingshemmen fungerar som kulturella och sociala samlingsplatser för olika typer av verksamheter och är en naturlig placering för bokstationer. Svenska kyrkan är positiv till detta och eftersom de redan förfogar över

---

³² Pressrelease från Svenska kyrkan, 20110919.

³³ Sigtuna kommun, Svenska kyrkan, Råbergsskolan, Rosersbergs IK med flera ingår i ett lokalt nätverk för utveckling och samordning av barnaktiviteter i Rosersberg.

³⁴ ”Boken kommer” innebär att personer som p g a hälsoskäl inte kan ta sig till biblioteken kan få medier hemkörda av kommunens socialbibliotekarie.

³⁵ Befolkningsprognos på delområdesnivå 2011-2020, Sigtuna kommun, s. 56 och 68.

lokalerna utgör dessa ingen extra kostnad. Ansvaret för folkbiblioteksservice i Odensala och Skepptuna föreslås ligga hos bibliotekarien på Rosersbergs bibliotek som redan ansvarar för detta i Lunda församlingshem.

Odensala församlingshem ligger cirka fem kilometer norr om Märsta. Besökare kommer regelbundet, exempelvis på soppluncher. Att vid dessa tillfällen även kunna låna biblioteksmedier skulle innebära ett mervärde. Skepptuna församlingshem är beläget omkring 23 kilometer nordöst om Märsta. Skepptuna Hembygdsförening hyr lokalen av Svenska kyrkan och arrangerar regelbundna aktiviteter, bland annat luncher. Båda parter är positiva till biblioteksservice i församlingshemmet. En annan möjlig samarbetspartner är Skepptuna Bygdegårdsförening som förfogar över bygdegården bredvid skolan. Intresse finns från föreningens sida.

Storbodaanstalten

Kriminalvården Region Stockholm Norr har avtal med Sigtuna kommun om att bedriva biblioteksverksamhet vid Storboda, som är en sluten anstalt med 109 platser. Målet för verksamheten är att erbjuda de intagna samma biblioteksservice som andra medborgare. Storboda tillhandahåller lokal samt bevakning medan biblioteksenheten bidrar med medieurlval och inköp samt personal. Särskild hänsyn ska tas till behov av litteratur och andra medier som invandrare och intagna med utländskt medborgarskap har.

Personalinsatsen från bibliotekets sida är 5 timmar/vecka. Avtalet har förlängts varje år sedan nystarten 2005.

Arlanda

Arlanda är Sigtuna kommuns största arbetsplats med 16 000 anställda. Under 2010 hade Arlanda 16,9 miljoner resenärer varav 4 miljoner inrikes.³⁶

Samarbete med Svedavia, Arlanda kapell och andra aktörer på flygplatsen bör utvecklas. Ny teknik, nya samarbetspartners ger oanade möjligheter.

---

³⁶ <http://www.arlanda.se/sv/Information-om/Om-Arlanda/Fakta-om-Arlanda/>

Uppföljning av biblioteksutredningen 2006

Nedan följer en kort sammanfattning av biblioteksutredningens förslag 2006 och vad som har hänt sedan dess. Varje förslag har försetts med en kort anmärkning.

Klart 13 förslag

Påbörjat 4 förslag

Ej klart 3 förslag

85 % av de förslag som lades under biblioteksutredningen 2006 är antingen klara eller har påbörjats.

Sigtuna

KFN föreslogs 2006 besluta att

- Sigtunastiftelsens bibliotek delas i två:
  - Specialbibliotek/forskningsbibliotek
  - Sigtuna stadsbibliotek

Klart

- En ABM³⁷-lösning som utgår från samlingarna förordas. Dessa
  - fördelas på olika lokaler
  - utvecklas inom befintlig verksamhet
  - prioriteras inom respektive kärnverksamhet

Påbörjat

- Sigtuna stadsbibliotek blir ett fullservicebibliotek med aktualitetsprofil

Klart

- Medel avsätts för att utreda de olika lokalalternativen senast våren 2006

Klart

- Utveckling sker
  - I första hand genom om-/utbyggnad av befintlig lokal
  - I andra hand genom framtida nybyggnation

Klart

- Sigtunastiftelsens bibliotekspersonal överförs till kommunal anställning
  - Platschef
  - Barnbibliotekarie

Klart

- Tjänst som biblioteksassistent delas mellan Sigtunastiftelsens bibliotek och Sigtuna stadsbibliotek

Utgår - Klart

- Avtalet med Sigtunastiftelsen omförhandlas

Klart

- Sigtunastiftelsens bibliotek erhåller samma avtal som Rosersbergs bibliotek för medieinköp

Klart

- Museets och SSSL:s samlingar kommer att ingå i den gemensamma bibliotekskatalogen

Påbörjat

Valsta, Kunskapens hus, Steningehöjden

KFN föreslogs 2006 att tillsammans med BUN och UAN

- Utreda vilken inriktning verksamheten skall ha på respektive bibliotek

Påbörjat

- Utreda vilken huvudman/vilka huvudmän biblioteken skall ha

Klart

Märsta

KFN föreslogs 2006 besluta att

- Personalstyrkan utökas

---

³⁷ Arkiv, Bibliotek, Museum.

Ej klart

- Amfiteatern vid torget används till programverksamhet anordnad av KFN

Ej klart

- Förvaltningsbibliotek inrättas i kommunhuset

Utgår - Klart

Rosersberg

KFN föreslogs 2006 att

- Tillse att representant från folkbiblioteket deltar i planering från start

Klart

- I samarbete med Svenska kyrkan utreda hur verksamheten skall bedrivas i framtiden

Klart

Skepptuna – Odensala

KFN föreslogs 2006 att besluta om

- Utökad biblioteksservice till skolorna i Odensala- Skepptuna medelst hyra av bokbussverksamhet från Upplands Väsby

Påbörjat i annan form

Arlanda

KFN föreslogs 2006 att

- Utreda frågan om automatutlåning på Arlanda

Ej klart

4.3 Bilaga 3 - Bibliotekslag (1996:1596)³⁸

Rättelseblad 2010:860 har iakttagits.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

2 § Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.

Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.

Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter.

För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera länecentraler.

5 § /Upphör att gälla U:2011-07-01/ Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

5 § /Träder i kraft I:2011-07-01/ I 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om skolbibliotek. Lag (2010:860).

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknuter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för länecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka.

Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

10 § Länsbibliotek, länecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

---

³⁸<http://riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1996:1596>

4.4 Bilaga 4 - Författningsförslag till ny bibliotekslag³⁹

Förslag till bibliotekslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

Det allmänna biblioteksväsendet består av

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. sjukhusbibliotek,
5. högskolebibliotek,
6. länecentraler, och
7. övriga offentligt finansierade bibliotek.

Syfte och ändamål

2 § Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen.
4. För sjukhusbibliotek vid sjukhus med kommunalt huvudmannaskap ansvarar landstingen.
5. För högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
6. För länecentraler och övrig biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser är en uppgift för staten ansvarar staten.

Biblioteksplaner

4 § Kommunerna och landstingen ska anta planer för sin biblioteksverksamhet.

Folkbibliotek

5 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till kommuninvånarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av litteratur, medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken ska särskilt främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande.

Prioriterade grupper

6 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.

---

³⁹ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>

7 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Avgiftsfrihet

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Trots första stycket får folkbiblioteken ta ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Det som anges om folkbibliotek i 6–8 §§ gäller även skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting bör bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja folkbibliotekens samarbete, kunskapsutveckling och kvalitet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska, inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan, svara för biblioteksservice samt i övrigt bistå och samverka med övriga delar av det allmänna biblioteksväsendet i enlighet med vad som anges i 14 och 15 §§.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka.

15 § Regional biblioteksverksamhet samt högskolebibliotek, lånecentraler och andra statligt finansierade bibliotek ska

1. avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande, och
2. i övrigt samverka med folkbiblioteken och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

Folkbiblioteken får ställa litteratur till förfogande för andra offentligt finansierade bibliotek.

Uppföljning

16 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick och ansvara för samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med kommunerna och landstingen följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som antagits har utformats och hur de används.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013, då bibliotekslagen (1996:1596) ska upphöra att gälla.

4.5 Bilaga 5 - FN:s konvention om barnets rättigheter⁴⁰

1. Ett barn är varje människa under 18 år.
2. Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
3. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.
4. Staten ska vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra konventionen. När det gäller barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska staten utnyttja det yttersta av sina resurser. Där så behövs ska man samarbeta internationellt.
5. Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling och ska vägleda barnet då han/hon utövar sina rättigheter.
6. Varje barn har rätt att överleva och utvecklas.
7. Varje barn har rätt till ett namn och en nationalitet. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka föräldrarna är och bli omvårdad av dem.
8. Varje barn har rätt att behålla sin identitet.
9. Ett barn ska inte skiljas från föräldrarna mot deras vilja, utom när det är för barnets bästa. Barn som är skilt från föräldrarna har rätt att träffa dem regelbundet.
10. Ansökningar från familjer som vill återförenas över statsgränser ska behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt.
11. Staten ska bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.
12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.
- 13-15. Varje barns rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet ska respekteras.
16. Varje barns rätt till privatliv ska respekteras.
17. Staten ska ta ansvar för massmediers roll när det gäller varje barns tillgång till information.
18. Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling.
19. Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.
20. Ett barn som berövats sin familjemiljö har rätt till alternativ omvårdnad.
21. Vid adoption ska staten säkerställa att barnets bästa främst beaktas.
22. Ett flyktingbarn har rätt till skydd och hjälp.
23. Ett barn med funktionshinder har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som möjliggör ett aktivt deltagande i samhället.
24. Varje barn har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas.
25. Staten ska göra regelbunden översyn av situationen för ett barn som är omhändertaget av myndigheterna.

---

⁴⁰ <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-i-olika-versioner/barnkonventionen-kort-version>

26. Varje barn har rätt till social trygghet.
27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard.
28. Varje barn ha rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis.
29. Undervisningen ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter och respekt för mänskliga rättigheter.
30. Ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.
31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.
32. Varje barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och arbete som skadar barnet eller hindrar hans/hennes skolgång.
33. Varje barn har rätt att skyddas mot droger.
34. Varje barn har rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.
35. Staten ska bekämpa handel med barn.
36. Varje barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande.
37. Inget barn får utsättas för tortyr, annan grym behandling eller bestraffning eller dödsstraff. Frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.
38. Inget barn får användas som soldat.
39. Ett barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.
40. Ett barn som är anklagat för brott eller blivit dömt för en straffbar handling har rätt att behandlas respektfullt och rättssäkert.
41. Om det finns bestämmelser som går längre än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna i stället.
42. Staten ska göra konventionens innehåll känt bland vuxna och barn.
- 43-45. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar och granskar att staterna följer barnkonventionen genom en särskild rapporteringsprocess.
- 46-54 En stat blir bunden av barnkonventionen genom att ratificera den.

5 Källförteckning

Atlestam, Ingrid, 2011: Notiser – Hellre fyra bra bibliotek och inget dåligt! *Bibliotek i samhälle*. 2011:3. S. 6. Karlstad.

Digidel 2013 - En kampanj för digital delaktighet i Sverige. (2011-11-16.)

<http://www.digidel.se>

E-böckerna ruinerar biblioteken. (2011-11-21.)

<http://www.biblioteksforeningen.org/index.php/2011/11/21/e-bockerna-ruinerar-biblioteken/#more-4226>

Fakta om Stockholm Arlanda Airport. (2011-11-25.)

<http://www.arlanda.se/sv/Information-om/Om-Arlanda/Fakta-om-Arlanda/>

FN:s konvention om barnets rättigheter. (2011-10-25.)

<http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-i-olika-versioner/barnkonventionen-kort-version>

Ny bibliotekslag: DS 2012:13, diarienummer KU/2012/836/RFS

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/30/02/1374993b.pdf>

Sigtuna kommun, 2012, Sammanträdesprotokoll, KS/2012:93, KS § 133

Sigtuna kommun, 2011: *Befolkningsstatistik*. (2011-11-25.)

<http://www.sigtuna.se/sv/Om-kommunen/Kommunfakta/Statistik/Befolkning/#>

Sigtuna kommun, Kultur- och Fritidsenheten, 2011: *Delårsboks slut 20110831*.

Sigtuna kommun, 2011: *Mål 2012-2017 Biblioteket – Kunskapens bus*.

Sigtuna kommun, 2010: *Verksamhetsplan 2010 – 2012*.

Statisticon AB, 2011: *Befolkningsprognos på delområdesnivå 2010-2011, Sigtuna kommun*. Stockholm.

Svenska kyrkan, 2011: *Vändpunkter tema för Svenska kyrkan på bokmässan*. (2011-10-17.)

<http://www.presskontakt.se/pressreaser/visa/pressrelease/405298/vandpunkter-tema-for/2BB33FEF-555E-FAF9-C899-25AA6F39E76C>

Svensk biblioteksforening, 2007: *Bibliotekens förtjänst – En forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek*. Stockholm.

Svensk biblioteksforening och Kungliga biblioteket, 2011: *När kommer boomen? – En kartläggning av e-boken i Sverige ur ett biblioteksperspektiv*.

<http://www.kb.se/Dokument/Aktuellt/Eboksutredningen.pdf>

Svensk författningssamling, 1996: *Bibliotekslag 1996:1596*. (2011-11-15.)

<http://riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1996:1596>

Svensk författningssamling, 2010: *Skollag 2010:800*. (2011-11-15.)

<http://riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2010:800>

Tillgänglighetsplan för Sigtuna kommuns bibliotek

1. Bakgrund

Handikappolitisk plan för Sigtuna kommun

Den handikappolitiska planen anger övergripande mål. Med dessa som utgångspunkt ska kommunstyrelsen och facknämnderna ta fram egna verksamhetsmål och beskriva åtgärdsbehovet inom sina verksamheter.

Den handikappolitiska planen är baserad på:

- FN:s 22 standardregler för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning, samt
- regeringens proposition 1999/2000:79, ”Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken”.

Enligt Sigtuna kommuns handikappolitiska plan räknar man generellt med att 10 procent av befolkningen har någon form av funktionsnedsättning som påverkar den dagliga livsföringen. Av dessa har 1,5-2,0 procent en sådan grad av funktionsnedsättning att de kräver samhällets direkta stöd.¹ Baserat på 2007 års befolkningsprognos skulle det röra sig om 560-750 i Sigtuna kommun.² Enligt Handikapprådet finns ingen statistik över olika funktionsnedsättningar. På Pedagogcentrum har utredningar om 90 barn med dyslexi genomförts under 2006.

Kommunen och handikapporganisationerna skall bidra till att synen och attityderna till personer med funktionshinder är positiva bl a genom:

- att personen och inte funktionshindret uppmärksammas i första hand
- att visa på möjligheterna istället för hindren
- att se till vad personer kan istället för vad de inte kan.

Med utgångspunkt från den handikappolitiska planens övergripande mål ska styrelser/nämnder:

- ta fram mätbara mål för sina verksamhetsområden
- inventera och kartlägga befintliga förhållanden för att få kunskap om de hinder och brister som behöver undanröjas, kostnadsbedöma och

¹ Sigtuna kommuns handikappolitiska plan, s. 4

² Anvisningar för VHP 2008-2010, Sigtuna kommun, s. 41

Datum
2010-11-22Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker ErikssonVår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

prioritera de åtgärder som behöver göras, samt sammanställa behovet av åtgärder i en åtgärdsplan

- arbeta in åtgärdsbehovet i verksamhetsplaner och budget
- varje år följa upp och utvärdera verksamhetsmål och planerade åtgärder, samt se över och justera åtgärdsplanerna till aktuella förhållanden.

Prioritet skall enligt den nationella handlingsplanen läggas på ”enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten och användbarheten för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga”. Dessa ”ska vara åtgärdade före utgången av 2010 i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser”.³

2. Tillgänglighetsmål för Sigtuna kommuns bibliotek

I Verksamhetsplanen 2007-2009 för Kultur- och fritidsnämnden anges som utvärderingsbart mål att ”Biblioteket ska uppfattas som en inbjudande mötesplats både fysiskt och virtuellt”. För att nå detta mål är olika aktiviteter listade, bland andra att skapa en tillgänglighetsplan, utveckla bibliotekets lokaler samt 24-timmarsbiblioteket.

I Handikappolitisk plan fastslås att kommunen ska verka för att den fysiska miljön ska vara tillgänglig för alla, samt att utbudet inom kultur- och fritid ska kunna tillgodogöras av alla, oavsett funktionshinder. Målsättningen utgår från ”idén att fysisk fostran, intellektuell utveckling och kulturell stimulans är mycket angeläget för att uppnå en god livskvalitet.”⁴

I kommunens Biblioteksplan (2006) fastslås att:⁵

- folkbiblioteken i Sigtuna kommun skall vara tillgängliga för alla med avseende på handikapp, språk och öppettider
- alla besökare skall behandlas lika och bemötas med respekt.

³ Handikappolitisk plan för Sigtuna kommun, s. 5

⁴ Handikappolitisk plan för Sigtuna kommun, Regel 5, 10 och 11.

⁵ Utveckla och bevara. Biblioteksplan för Sigtuna kommuns bibliotek, s.3.

Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker Eriksson

Vår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

3. Inventering av tillgänglighetsaspekter

Övergripande för alla folkbiblioteken

Bemötande

I den Handikappolitiska planen för Sigtuna fastslås att ”Sigtuna kommun skall öka medvetenheten i samhället om människor med funktionsnedsättning – om deras rättigheter, behov, möjligheter och om vad de kan bidra med”.⁶

För att uppfylla Biblioteksplanens mål om ”Lika service till alla” och undvika att skapa onödiga hinder i kontakten med funktionshindrade, har bibliotekspersonalen med start i oktober 2007 fortlöpande utbildning i tillgänglighetsfrågor. Vid det första utbildningstillfället föreläste bibliotekskonsulent Rebecca Bachmann från Länsbibliotek Stockholm om centrala aspekter av kundbemötandet i informationsdisken.

Kommande utbildningar bör bland annat syfta till att uppmärksamma

- vanliga bemötandesituationer och förhållningssätt till funktionshinder
- funktionshindrades villkor och svårigheter i vardagen
- vad det innebär att ha ett funktionshinder.

Omgivning

- Vägskyltar med hänvisningar till biblioteken saknas helt i samhället.

Lokaler

- Handikapptoaletter finns.

Skyltning

- En tydlig orienteringskarta saknas vid entréerna.
- Informationen på skyltarna i biblioteken är skrivna med korta meningar och utan svåra ord.
- Taktila skyltar saknas.

Utbud och service

Följande erbjuds på biblioteken:

- talböcker (DAISY, kassetter)
- Bok och Band
- storstilsböcker
- LL-hylla (lättlästa böcker) och Äppelhylla (samlade medier för och om funktionshindrade barn)

---

⁶ Handikappolitisk plan för Sigtuna kommun, Regel 1, s. 7.

Datum
2010-11-22Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker ErikssonVår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

- DAISY-spelare för hemlån (sköts centralt från Märsta bibliotek)
- Boken Kommer-service (sköts centralt från Märsta bibliotek)
- service till hemvården (sköts centralt från Märsta bibliotek)
- service till barnomsorg/funktionshindrade (i samarbete med Pedagogcentrum).

Följande erbjuds *inte* på biblioteken:

- service till äldreboenden.

Märsta bibliotek

Omgivning

- Det är möjligt att köra bil till entrén, men inte att parkera framför entrén. Handikapparkeringen består av tre platser ca 25 meter från entrén. För att ta sig från parkeringen till entrén måste man ta sig fram i svagt uppförslut över knagglig asfalt. I asfalten finns kvadratisk trottoarsten som fungerar som ledstråk. Trottoarstenen skulle kunna kontrastmålas.
- Orienteringstavla över faciliteterna i Märsta C är placerad på väggen till guldsmeden, och biblioteket är utmärkt med ”Bibliotek, Kafé, Post”.

Lokaler

- **Entré:**
Den yttre entrén ligger i samma nivå som gatan med god plats framför som tillåter rullstol att vända. Entrédörren har dock en hög tröskel. Dörröppnare finns för alla dörrar och reglagen har rätt höjd för en sittande person. Biblioteksskylten syns från två håll, men texten upplevs som rörig och skylten är relativt anspråkslös ovan entrén.
- **Hiss:**
För att nå övervåningen används en plattformshiss, även den försedd med dörröppnare. Dörröppnaren på hissens övre plan behöver dock flyttas till den dörr som är närmast informationsdisken. Hisspanel och hissknappar sitter inom räckhåll för en sittande person. Hisspanelen är tydligt utformad och siffror och bokstäver med hög läsbarhet, dock saknas punktskrift för upp, ned och nödstopp.
- **Trappor:**
En spiraltrappa förbinder det övre planet med det nedre, denna har ledstång på ömse sidor. Trappans början och slut är markerad med kontrasterande färg. Mittavsatsen saknar dock markering.
- **Hyllor:**

Datum
2010-11-22Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker ErikssonVår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

Det är tillräckligt brett mellan hyllorna för passage med rullstol men hyllorna är för höga, de översta tre hyllorna blir svåra att nå för en sittande person. Hyllorna skulle behöva göras lägre.

- **Planlösning:**
Talboksavdelningen ligger nära in- & utgång och informationsdisk. Barnavdelningen har flera trånga passager mellan barnsoffan och boktråg och pelare, samt för smal gång mellan hyllorna för faktaböcker. Där är det svårt att komma fram med såväl rullstol som barnvagn. Det är möjligt att sitta i avskildhet.
- **Belysning:**
Hyllbelysning saknas i samtliga hyllor.

Skyltning

- Skyltningen ska ses över och kompletteras med skyltar för talböcker, LL-böcker och storstilböcker i enlighet med handikappnormer.
- Skyltningen är inte enhetligt utförd.
- Skyltar till toalett finns.
- En tydlig skyltning av ämneskategorierna som syns från sittläge finns, men är monterad i reflekterande plast. Skyltarna är placerade på ett konsekvent sätt och är lätta att hitta.

Valsta bibliotek

Omgivning

- Det är möjligt att köra bil till entrén och att parkera framför dörren med handikapptillstånd. Dock saknas markering för parkeringsruta.

Lokaler

- **Entré:**
Den yttre entrén ligger i samma nivå som skolgården med god plats framför. Entrédörrarna har låga trösklar och öppningarna är väl tilltagna. Dörröppnare finns för alla dörrar och reglagen har rätt höjd för en sittande person. Biblioteksskylten syns från ett håll.
- **Hiss/Trappor:**
Biblioteket är i ett våningsplan.
- **Hyllor:**
Det är tillräckligt brett mellan hyllorna för passage med rullstol, men många av hyllorna på vuxenavdelningen är för höga; den översta hyllan är svår att nå för en sittande person.
- **Planlösning:**

Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker Eriksson

Vår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

Äppelhylla, LL-böcker och ljud- och talböcker ligger nära in- & utgång och informationsdisk. På barnavdelningen finns en del bord och stolar som gör det trångt att komma fram med rullstol och barnvagn. Det är svårt att sitta helt i avskildhet då biblioteket är relativt litet.

- **Belysning:**
Hyllbelysning saknas utom för ljudböcker, Föräldra- och Äppelhylla samt Film- och musikhörna.

Skyltning

- Skyltning är otydlig för LL-böcker.
- Tydliga skyltar till toalett och nödutgång finns.
- Skyltningen är enhetlig men endast översiktlig vad gäller facklitteraturen. T ex saknas många mindre skyltar för facklitteraturens underavdelningar.

4. Webbplatsen

I arbetet med att öka tillgängligheten på bibliotekens webbplats har företaget Funka nu:s tillgänglighetstriangel använts. Enligt denna är tekniken bakom webbplatsen grunden för all tillgänglighet. Bibliotekens webbplats bör klara av att bearbetas av andra program (t ex talsyntes) för att göras tillgänglig för personer med varierande funktionshinder.

Bild 1: Tillgänglighetstriangeln (<http://www.funkanu.se/>)

Sedan följer pedagogiken, alltså hur webbplatsen är strukturerad för att vara möjlig att navigera på och användbar för alla besökare oavsett förmåga.

Till sist kommer språket, på vilket sätt man vill bli förstådd och uppfattad, vilka ord och begrepp man använder och vilket tilltal man väljer på webbplatsen.

Datum
2010-11-22Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker ErikssonVår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

Vi kommer att undersöka och åtgärda de tre olika områdena i tillgänglighets-triangeln. Förutom Funka nu:s riktlinjer har vi också använt oss av Hjälpmedelsinstitutets webbplats om tillgängliga webbsidor.⁷

Teknik, pedagogik och språk

Biblioteket använder Sigtuna kommuns mallar för webbplatsen, vilket innebär att de förändringar vi lokalt kan genomföra är begränsade. Men det innebär också att flera av riktlinjerna redan följs, bl a att stilmallar används konsekvent och att det finns en länkväg på varje sida som visar var användaren befinner sig i sidstrukturen.

Den tekniska delen av sidan ska undersökas genom att kontrollera:

- att alternativtexter finns till samtliga foton
- att spalter och tabeller kan läsas vågrätt.

Den pedagogiska delen av sidan ska undersökas genom att kontrollera:

- att varje dokument har en bra titel
- att länkar är lätta att hitta
- att en lista med länkar inte innehåller onödigt många länkar
- att logiska strukturtaggar har använts (H1, H2, H3, ej ”bold” e d).

Den språkliga delen av sidan ska undersökas genom att kontrollera:

- att svenska ord används
- att förkortningar inte förekommer
- att meningar är lagom långa.

Bibliotekens webbplats ska även kontrolleras av kommunens informations-avdelning.⁸

Diskussion

Ett tekniskt problem vi har identifierat, men som vi inte själva kan åtgärda, är att kommunen använder fast sid- och kolumnbredd och en del grafiska knappar. Detta är ett bekymmer för synskadade som behöver mycket stor text och inte använder fristående förstöringsprogram (i de flesta webbläsare går det att förstora och förminska texten med t ex Ctrl-+/- eller Ctrl-mushjulet), men också för vissa rörelsehindrade som behöver plats på skrivbordet för ett skärmtangentbord.⁹

⁷ Se Funka nu:s ”Checklista – Tillgängliga texter” på intranätet och <http://www.hi.se/surfautanhinder>.

⁸ Se även intranätet Klarspråksgruppens checklista för webbtexter.

⁹ <http://www.hi.se/surfautanhinder>.

Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker Eriksson

Vår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

Texten på Sigtuna kommuns webbsidor kan visserligen förstoras och förminskas, men med fast sidbredd kan användaren inte anpassa text- och fönsterstorlek efter varandra, och texten i grafiska knappar kan inte förstoras. Den fasta kolumnbredden gör också att vissa texter överlappar vid hög förstoringsgrad.

Dessutom är bilden överst på sidorna (som dessutom är en grafisk knapp) väl stor, och gör att man i onödan måste rulla fönstret upp och ned. Använder man webbläsarens inbyggda förstoring förstoras dessutom fältet, som denna bild och menyn överst till vänster ligger i, så mycket att det tar upp den största delen av fönstret.

Det är inte alltid enkelt att följa riktlinjerna för webbtillgänglighet, eftersom de ibland kommer i konflikt med varandra. Ett exempel är länkars utseende. Länkar är vanligen understrukna i brödtext men inte i menyer, och färgkodning används ofta. En generell rekommendation är att inte använda enbart färg som betydelsebärande av hänsyn till färgblinda och andra synskadade. Vissa kategorier av synskadade kan alltså behöva den extra markering som understrykningen ger, medan andra däremot kan ha svårt att läsa understruken text.¹⁰

På Sigtuna kommuns sidor finns minst fyra olika typer av länkar:

- Länkarna i menyerna till vänster samt i länkvägen, där understrykningen endast visas när man för markören över länken.
- ”Läs mer”-länkar i puffar (och en del andra länkar) som är utmärkta med ”>>” före länktextern. Även här visas understrykningen enbart när markören placeras över länken.
- Länkarna i informationsmodulerna, som är permanent understrukna (enstaka undantag förekommer).
- Grafiska knappar.

Färgkodning används för vänstermenyns hierarki, länkvägen, ”läs mer”-länkar och högermoduler, men de tre förstnämndas färger varierar beroende på område (”Invånare”, ”Kommun och politik” osv) och kan alltså skilja sig från högermodulernas.

Möjligen skulle en mer konsekvent utformning av länkarna göra sidorna mer lättlästa.

---

¹⁰ <http://www.hi.se/surfautanhinder>.

Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker Eriksson

Vår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

5. Åtgärdsplan 2007-2010

Åtgärdsplanen är utformad som en checklista och avser biblioteken i Märsta, Valsta och fr o m 2008-07-01 det nya biblioteket i Sigtuna stad.

	= skall åtgärdas
	= enheten berörs ej av åtgärden

2007

Åtgärd	Märsta	Valsta	Sigtuna
Trösklar i Lärcentrum och till blankettförråd tas bort	Åtgärdat		
Skylt som visar till toalett sätts upp	Åtgärdat		
Kontakter med äldreboenden initieras	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
Översyn av barnavdelningen:			
- Skapa större fria ytor	Åtgärdat	Åtgärdat	
- Belysning över utställningsmonter	Åtgärdat		
- Belysning över bordet framför barnsoffan	Åtgärdat		
Introduktion för personalen i tillgänglighetsfrågor	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
Hisspanel markeras i punktskrift	Åtgärdat		
Mittavsatsen i trappan markeras med gul kontrasttejp	Åtgärdat		
Bibliotekens webbplats kontrolleras:			
- varje dokument har en bra titel	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- endast logiska strukturtaggar används	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- länkarna är lätta att hitta	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- länklister innehåller inte för många länkar	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- alternativtexter finns till samtliga foton	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- spalter och tabeller kan läsas vågrätt	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat

2008

Åtgärd	Märsta	Valsta	Sigtuna
Avfasning av tröskel i entrédörr	Avvaktar ¹¹		
Skyltning talböcker, LL-böcker, storstilsböcker	Åtgärdat		
Skyltning fackavdelning och valda hyllor (t ex LL-hylla)		Åtgärdat	
Kontakter med äldreboenden etableras	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
Byta reflekterande skyltar till frostade	Avvaktar ¹²		Avvaktar
Uppmärkning av ledstråk i golv fram till talboksavdelningen	Avvaktar ¹³		Avvaktar ¹⁴
Utbildning i tillgänglighetsfrågor	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
Tydliga orienteringskartor sätts upp vid respektive entréer	Påbörjat	Påbörjat	Påbörjat
Vägskyltar med texten "Bibliotek" (svart text på vit botten) vid:			
- korsning Västra Bangatan / Nymärstagatan	KomFast		

¹¹ Avvaktar Märsta biblioteks förändring

¹² Delade meningar om frostade skyltar är bra

¹³ Avvaktar Märsta biblioteks förändring

¹⁴ Ledstråk till infodisk bredvid talboksavdelning

Datum
2010-11-22

 Förvaltning
Kultur och Fritid
Sigtuna kommuns bibliotek
Handläggare, doknamn
Monica Dahlgren, Åke Lindmark, Jerker Eriksson

 Vår beteckning
Tillgänglighetsplan för Sigtuna
kommuns bibliotek

- korsning Centrumleden / Nymärstagatan	KomFast		
- infart till norra parkeringen	KomFast		
- Märsta station	KomFast		
- Valstavägen utanför Valsta C		KomFast	
- gallerian Valsta C		KomFast	
- korsning cykelväg nedanför Kyrkan / Valstaskolan		KomFast	
Biblioteksskylt på Centrumhusets gavel (mot järnvägen)	Avvaktar ¹⁵		
Bibliotekens webbplats kontrolleras:	Åtgärdat		
- svenska ord används i möjligaste mån	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat
- förkortningar förekommer inte	Ej åtgärdat	Ej åtgärdat	Ej åtgärdat
- meningar är lagom långa	Omformuleras	Omformuleras	Omformuleras

2009

Åtgärd	Märsta	Valsta	Sigtuna
Dörröppnaren på hissen ska öppnas mot informationsdisken	Avvaktar ¹⁶		
Hyllbelysning (lågenergilampor) sätts upp	Påbörjat	Påbörjat	Åtgärdat
Ny biblioteksskylt ovanför entrén	Avvaktar		
Studieplatser i källare ger möjlighet att sitta avskilt		Ej åtgärdat ¹⁷	
Utbildning i tillgänglighetsfrågor	Åtgärdat	Åtgärdat	Åtgärdat

2010

Åtgärd	Märsta	Valsta	Sigtuna
Merparten av hyllorna skall kunna nås av sittande personer	Omformuleras	Omformuleras	Omformuleras
Utbildning i tillgänglighetsfrågor	Ej åtgärdat	Ej åtgärdat	Ej åtgärdat

¹⁵ Avvaktar Märsta biblioteks förändring

¹⁶ Avvaktar Märsta biblioteks förändring

¹⁷ Olagligt enligt KomFast